

Liepos 2 d. 17.15 val. Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešosios bibliotekos II aukšto erdvėse atidaroma paroda ŠVYTĖJIMAS, kurioje matysite fotomenininko Žilvino Kropo, jo žmonos Aušros Kropienės ir dukrytės Mėtos Kropaitės 2018–2019 metais originalia technika sukurtus kūrinius. Paroda veiks iki liepos 28 d.

„Nauja paroda ir naujas alternatyvus fotografavimo procesas. Šįkart pristatau ir tuo pačiu edukuoju apie *Liumenogramos* procesą, angliškai (*Lumen prints*). Tai grįžimas prie pirmąkart fotografijos paslapčių, unikalių fotogramų, pagamintų be fotoaparato, be tamsaus kambario, tai procesas, kurį pirmą kartą, manau, pradėjo naudoti botanikai. Čia objektai talpinami tiesiai ant šviesai jautraus paviršiaus, dėl ko užblokuojamas šviesos srautas ir taip sukuriama objektų siluetai.

Šie švytintys liumenų spaudiniai suteikia nepakartojamą išpūdį, šviesa kiaurai veria augalą tarsi rentgeno aparatas, taip sukuriamas nuostabus ir magiškas botanikos pėdsakas. Liumenogramos serija pradėta kurti 2018 metais, po metų laiko eksperimentavimo prie šio fotografavimo proceso prisijungė ir mano žmona su dukryte. Jas sužavėjo ir įtraukė šis (ne)lengvas alternatyvus fotografavimo procesas. Jos sukūrė labai stiprių ir unikalių kūrinių ir tuo pačiu padėjo man užbaigti šį ciklą“, – taip šią parodą, kurios sukūrimą finansavo Lietuvos kultūros taryba, pristato jos autorius Žilvinas Kropas.

Išsamią parodos analizę pateikia prof. dr. Remigijus Venckus recenzijoje „Žilvino Kropo pasaulio užrašai“:

„XXI amžiuje mus vis dar sugeba stebinti fotografija. Kiekvieną dieną ekranus ir spaudą pasiekiantys atvaizdų kiekiai yra tokie milžiniški, kad tikriausiai net paros nepakaktų jiems suskaičiuoti. Gyvename ne tiek atvaizdų pertekliuje, kiek nuolatinėje jų audroje. Mums net neleidžiama nuo jų atsikvėpti, susikurti užuovėjos ar pastatyti nepralaužiamus įtvirtinimus. Tad kaip turėtume vertinti tikrovę, o juolab gyventi mūsų dienų vizualinės apokalipsės apsuptyje.

Viena vertus, šiandienos masinės medijos mus išpraudžia į besotiško vartojimo ritualus (kai leisdami valandų valandas „Instagram“, „Facebook“ socialiniuose tinkluose ar šiaip beprasmiškai švaistydami laiką naršome naujienų portaluose ir esame verčiami iš naujo susitapatinti su atvaizdų sraute iššokančiomis tikrovės grimasomis); antra vertus, atsidurdami intensyviame vizualiniame sraute tuo pat metu tampame dilemos įkaitais – t. y. mes esame spaudžiami gana greitai priimti sprendimą kuriam atvaizdui ir kiek turime skirti savo dėmesio (šios dilemos sprendimo laikas priklauso ir nuo mūsų išlavinto estetinio

skonio); trečia vertus, kiekvienas menininkas turi gerokai atidžiau, kantriau ir subtiliau plėtoti savo meninę kalbą bei siekti jos viešo pastebėjimo ir įsitvirtinimo nepaliaujamai skubančioje atvaizdų kultūroje.

Pastebėtina, kad yra menininkų, kurie nesiekia griežtai vaikytis vizualinės kultūros madų, kartu skrieti bendrame vizualiniame-informaciniame greitkelyje. Jie kuria kantriai, koncentruojasi ties savo kiekvienu kūrybos gestu; jie elgiasi panašiai kaip budistų vienuoliai. Tokie meno kūrėjai yra gana stiprios ir stropios asmenybės. Jei šiais vidutinybių laikais juos (kantrius menininkus) atranda pasaulis, tuomet vaizdų sraute įstrigę žmonės netenka žado iš nuostabos (nejau tokių meno grynuolių dar esama?). Tikriausiai dėl to mane vis dar žavi ir nepaliaujamai stebina Panevėžyje gyvenantis fotomenininkas Žilvinas Kropas. Paskutiniu metu jo kūriniai susilaukė gana didelio pripažinimo ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje. Menininkas jau daugelį metų gana kantrai plėtoja savo subtilią meninę programą ir tvirtai žengia užsibrėžtu keliu.

Gali atrodyti, kad Ž. Kropas žengia klasikų numinta kryptimi. Jis ieško galimybės jautrioje šviesai medžiagoje sugauti saulės spindulius ir taip užrašyti pasaulį gana ribotame atspaude. Menininko sukurti atvaizdai apeliuoja į dailei būdingą paveiksliskumo tradiciją. Ž. Kropas mums taip pat rodo, kad ir kokios senos būtų kūrybos prieigos – senosios technologijos, temos, kūrybos motyvai, meno legetimumo iššūkiai – vis tiek gali suskambėti originaliai ir ryškiai šiandienos vizualinio triukšmo fone.

Tikriausiai daugumai, žvelgiant į Ž. Kropo kūrybą, visada norisi klausti apie tai, kaip jo taikoma technologija yra išplėtotą, kaip gaunamas vienas ar kitas kasdieniame pasaulyje sutinkamo daikto atspaudas. Demonstruodamas atspaudus pats menininkas mums kalba ne vien tik apie tikrovės atvaizdavimą, bet ir apie tikrovės užrašymą. T. y. jo vizualiniai sprendimai kelia kalbos gimimo, kūrimo ir vystymo klausimus. Tokiu būdu kūrėjas lyg atliepia prancūzų poststruktūralistinės filosofijos atstovo Jacques'o Derrida (1930 – 2004) konceptualų požiūrį į rašto fenomeną.

Šiuo (Ž. Kropo kūrybos) atveju raštui yra prilygintas intertekstualus ir intervizualus plokštumoje išpaustas ir demonstruojamas vaizdas, kuriuo ne tik reprezentuojamas pasaulis, bet ir akcentuojama nuo istorinės padėties ir tradicijos priklausanti tikslinė (at)vaizdavimo strategija. Ne visada lengvai įmenamos, greičiau abstrakčios formos atskleidžia intervizualius ryšius ir leidžia prabilti apie vaizdų kūrimą lyg rašymo akto išradimą, kuriuo bandoma surasti ir į gyvenimą prikelti ankstesnius vaizdavimus / rašymus. Kaip pasakytų J. Derrida, šiuo gana sudėtingu kūrybos gestu menininkas braunasi link *archirašto* (t. y. paties rašto prigimtės).

Kai fotografija aptariama kaip raštas, tuomet fotografijos kūrybos gestas artėja rašymo link, kurį suaktualina J. Derrida veikalai „Apie Gramatologiją“ („Della grammatologia“, 1967 m) ir „Tiesa tapyboje“ („La vérité en peinture“, 1978 m). Vadinasi, kai filosofijos atspauda ir fotografijos diskurso paralelės atsiveria aiškinant *rašto* ir *rašymo* problemą, kai *rašymas šviesa* (fotografijos termino reikšmė – R. V. pastaba) su *rašymu*, tuomet galima vaizdžiai aptarti net *logoso* ir kalbos ryšius bei *logoso* padėtį vizualinėje kultūroje.

Graikiškasis *logos* reiškia protą, pasaulį ir vokaliai išreikštą kalbą. Tad kuo labiau *rašymas šviesa* tampa abstraktesnis, tuo labiau yra bandoma pasitraukti iš *logosui* (protui) būdingos prievartos zonos. Deja, atpažįstamos formos nuotraukose mus sugrąžina į kalbos, t. y. *logoso* įtakos zoną. Galiausiai tampa aišku, kad fotografija – tai galios žaidimai su *logosu*, bet ne pasitraukimas iš jo. Būtent toks galinėjimasis Ž. Kropo fotografiją daro gana įdomiu reiškiniu, mums sukuriančiu tam tikrų abejonių apie atvaizdą kaip reiškinį, gebantį pasakyti tiesą. Ir iš ties šioje situacijoje kyla išpūdis, jog menininkas kažką nutylėjo, liko kažkas paslėpto, kas vis dar laukia to momento, kai bus atrastas ir demaskuotas.

Šią situaciją lemia abstrakčių atvaizdų ir tikrovės pavidalų dialogas. Apie abstrakčius atvaizdus dažniausiai nepakanka žinių arba jų istorija yra ne atskleidžiama, bet slepiama. Šiuo atveju istorija yra tai, kas padeda įvardinti fotografijos tapatybę. Vis tik savo kuriamais atvaizdais Ž. Kropas skatina nepaisyti *logocentrizmo* ir naikinti nusistovėjusią dabarties atvaizdų kalbą kaip daugkartinę kopijų kopiją – kaip melagingai atskleidžiančią pasaulį kalbų kalbą. Tačiau abstrakčiuose atvaizduose aptinkant grynąsias nuorodas į atpažįstamus pavidalus ir atpažįstant taktilinio bei vizualiojo pasaulio patirtis, taip pat kelioms akimirkoms suaktyvinamas ir pats *logosas*. Tad menininko kova su nusistovėjusiu vaizdavimu ir savo kalbos puoselėjimas neturi pabaigos ir yra kuriama kaip nuolatos kintantis ciklas.”

Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešosios bibliotekos informacija

Iliustracijoje: Žilvinas Kropas. Švytėjimas. Iš serijos Liumenograma. 2018

